LAUSUNTO

Eduskunnan työelämä- ja tasa-arvovaliokunta

HE 93/2018 Hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi

- **julkisista rekrytointipalveluista ja osaamisen kehittämispalveluista,**
- **alueiden kehittämisen ja kasvupalvelujen rahoittamisesta,**
- **yksityisistä työnvälityspalveluista**

Vates-säätiö sr on vammaisten ja osatyökykyisten henkilöiden työllistymistä edistävä edunvalvonta- ja asiantuntijaorganisaatio. Hallituksen esityksen osalta Vates-säätiön näkökulma on erityistä tukea tarvitsevien, kuten vammaisten, pitkäaikaissairaiden ja osatyökykyisten henkilöiden *työllistyminen ja työllistymismahdollisuuksien edistäminen*.

Hallituksen esityksessä kiitosta ansaitsee se, että aiemman lausuntokierroksen kommentit on otettu valmistelussa laajasti ja perustellusti huomioon. Synteesit on tehty asiallisesti ja selkeästi ja tarkennukset ovat selvästi parantaneet lakikokonaisuuden sisältöä ja sen ymmärrettävyyttä.

Laki julkisista rekrytointipalveluista ja osaamisen kehittämispalveluista

Vates-säätiön aiemmissa lausunnoissa toivomat määrittelyjen tarkennukset sisältyvät käsiteltävään lakiesitykseen. Lakiesityksessä työttömän määritelmä on mahdollisimman yksinkertainen ja huomioi työn erilaiset muodot ja henkilöiden tosiasialliset palvelutarpeet ja vastaa työelämän muutoksiin. **Määritelmä tukee tulevaisuusselonteon 1 ja 2 osien esille nostamaa tulevaisuuden työn murrosta.**

Palveluntuottaja -määritelmään on kirjattu yhteisö, säätiö tai yksityinen elinkeinonharjoittaja. Yhteisöjä ovat esimerkiksi osakeyhtiö, kommandiittiyhtiö, avoin yhtiö, osuuskunta ja yhdistys. **Määrittely on riittävä ja takaa kolmannen sektorin toimijoiden mahdollisuudet olla mukana palvelutuotannossa.**

Vates-säätiö nostaa esille, että esityksen perusteluissa **esitetyt lain tasa-arvo- ja yhdenvertaisuusvaikutukset on arvioitu riittämättömästi.** Yhdenvertaisuusvaikutusten arviointia tulee parantaa. Koska yhdenvertaisilla ja syrjimättömillä palvelujen järjestämisen tavoilla tuetaan muun muassa ammatinvalintaa ja työllistymistä sekä työpaikan säilyttämistä, pitää käsittelyssä olevan lain, YK:n vammaissopimuksen 27 artiklan sekä yhdenvertaisuuslain 8 §:n 1 momentin **toteutumista seurata erikseen käynnistettävällä ohjelmalla.**

Vates-säätiö tukee digitaalisuuden lisäämistä palveluprosessissa, **kunhan henkilökohtaiset asiointimahdollisuudet säilyvät.** Lakiesityksen 5 §:ssä on säännös käyntiasiointimahdollisuudesta. Palvelut ja asiointimahdollisuudet tulee tarjota niin, että ne ovat myös heikossa työmarkkina-asemassa olevien tarpeisiin nähden tosiasiallisesti saavutettavia. Vates-säätiö korostaa **kokonaisvastuuta** ja moniammatillista tukea vaikeimmin työllistyvien palveluissa.

Vates-säätiö on pitänyt tärkeänä, että mikäli työnhakija ei halua tai kykene valitsemaan palveluntuottajaa, valinnan tekemiseen tulee voida käyttää ammattihenkilöstön apua. Vammaisen ja pitkäaikaissairaan henkilön työkyvyn arvioinnin tulee olla ammattihenkilöiden toteuttamaa. Työkykyarvioinnin ammattiosaaminen tulee ottaa huomioon palveluntuottajaa valittaessa. Lakiesityksessä on otettu huomioon kyseinen tarve osoittaa työnhakijalle palveluntuottaja, mikäli hän ei itse tee valintaa. **Palvelutarpeen arvioinnin sisällyttäminen niihin tehtäviin, joita maakunta voi antaa palvelutuottajalle, selkeyttää lakikokonaisuutta.** Maakuntien toimintaympäristö on heterogeeninen, joten on hyvä, että harkintavalta asiassa jää kullekin maakunnalle.

Vates-säätiö on pitänyt hyvänä työllistymistä edistävän monialaisen yhteispalvelun toimintaa (TYP), jota tulee kehittää uuteen toimintaympäristöön sopivaksi. TYP:n asiakkaalla on usein osaamisen puutteiden lisäksi sellaisia työ- ja toimintakyvyn rajoitteita tai elämänhallintaan liittyviä ongelmia, jotka eivät ratkea pelkällä viranomaisten välisellä konsultaatiolla, vaan edellyttävät yhteistyötä kasvu-, sosiaali-, terveys- ja kuntoutuspalvelun toimijoiden välillä**. Lakiesityksessä työllistymistä edistävän monialaisen yhteispalvelun määritelmän sisältö on selkeä, ja toimintamalli tukee erityistä tukea tarvitsevien henkilöiden työllistymisen palveluprosessia.**

Laki alueiden kehittämisen ja kasvupalvelujen rahoittamisesta

Työnantajalle kohdistettu erillistuki toimii positiivisena signaalina osatyökykyisten työllistämisen tukemiseksi. Työolosuhteiden järjestelytuen säilyttäminen lainsäädännössä on työllistämisen kannalta merkittävä asia (yleinen ryhmäpoikkeusasetus). **Työolosuhteiden järjestelytuen tunnettuutta työnantajien suuntaan tulee edistää laajalla tiedottamisella.**

On erittäin hyvä, että lakiesityksessä on huomioitu aiemmissa lausunnoissa perustellusti esiin nostettu sosiaalisista yrityksistä säädetyn lain säilyttäminen. **Sosiaalisten yritysten toimintamahdollisuuksia tulee edelleen kehittää parhaiden eurooppalaisten mallien pohjalta**, erityisesti yhteisöllisyyttä korostavaan suuntaan.

Esityksessä ehdotetaan, että työllisyyspoliittisesta avustuksesta ei jatkossa säädettäisi lailla. Kuten perustelutekstissä todetaan, järjestöjen palkkatuettu työ voi loppua kokonaan, jos järjestöjen oma talous ei mahdollista ohjaushenkilöstön palkkaamista ilman työllisyyspoliittista avustusta. Erityistä tukea tarvitsevien henkilöiden kohdalla tämä tarkoittaa sitä, että työllistymiselle välttämätön työnohjaus loppuu järjestöissä, mikä taas vähentää työllistymistä ja toivottuja siirtymiä avoimille työmarkkinoille. Esityksen ajatus on, että jos kuntien ja kolmannen sektorin toimijoiden osuus laskee, yritysten osuus palkkatukityöllistäjistä voi kasvaa. Joka tapauksessa **ohjaushenkilöstön käyttö palkkatuettujen henkilöiden tukena yrityksissä pitää varmistaa.**

Lakiesityksen mukaan **julkisten rekrytointipalvelujen ja osaamisen kehittämispalvelujen tarjoamisen lähtökohtana olisi asiakkaan palvelutarve**. Palvelutarve tarkoittaisi arviota asiakkaan tarvitsemista palveluista, joilla parhaiten edistetään työvoiman saatavuutta ja asiakkaan työllistymistä avoimille työmarkkinoille. Asiakkaan tarpeiden tulee ottaa huomioon julkisten rekrytointipalvelujen ja osaamisen kehittämispalvelujen yleinen tavoite turvata osaavan työvoiman saatavuutta. Tämä palvelutarpeen määrittely on **osittain ristiriidassa** sen

kanssa, että työllisyyspoliittisesta avustuksesta luovuttaessa järjestöjen rooli työllistymisen edistämisen väylänä vaikeimmin työllistyvien henkilöiden kohdalla vähenee.

Vates-säätiö painottaa lausunnossaan YK:n vammaissopimuksen 27 artiklan toteutumisen tärkeyttä. Yleissopimus edellyttää kaikilla tasoilla vammaiset henkilöt osallistavaa ja yhdenvertaista järjestelmää. Yhdenvertaisilla ja syrjimättömillä palvelujen järjestämisen tavoilla tuetaan muun muassa ammatinvalintaa ja työllistymistä sekä työpaikan säilyttämistä.

Vaikeimmin työllistyvien henkilöiden työllistymiseksi tarvitaan yhteistyötä ja kumppanuuksia, jotka tulee rakentua yhteisille tavoitteille. Vaikka sosiaali- ja terveyspalveluiden merkitys vaikeimmin työllistyvien palvelukokonaisuudessa on suuri, vielä suurempi merkitys on sillä, että erilaisten kuntoutus- ja tukipalveluiden jälkeen työllisyyspolulla edetään aktiivisesti kohti avoimia työmarkkinoita, eikä jäädä pyörimään palveluihin.

Helsingissä 4. päivänä helmikuuta 2019

Jaana Pakarinen
Toimitusjohtaja